כיתות ה'-ו' | מורה מחליף | שיעור חירום · עומד בפני עצמו | 45 דק' | 5 דקות הכנה | 🖨️ בלי מקרן

מתאים לממלכתי ולממלכתי-דתי

גלידה בחינם? עובדה, דעה ושמועה ברשת

📖 הסבר למורה: הכנה ב-5 דקות

השיעור עובד עם לוח ודף עבודה בלבד. הוא לא דורש טלפונים, מקרן או ידע קודם, ולא עוסק ברשת חברתית מסוימת.

1. מדפיסים את דף העבודה, עותק לכל תלמיד (עמוד אחד).
2. כותבים על הלוח בגדול: 1,024, ומכסים בדף או משאירים בלי הסבר.
3. מכינים על הלוח שלושה טורים: עובדה, דעה, שמועה.
4. קוראים פעם אחת את הסיפור "הגלידה של יום שלישי" (שתי דקות).

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יחשבו איך הודעה מתפשטת כשכל אחד מעביר אותה הלאה
- התלמידים יבחינו בין עובדה, דעה ושמועה
- התלמידים יכירו שלוש שאלות שכדאי לשאול לפני שמעבירים הודעה

🚪 פתק כניסה (3 דקות)

בראש דף העבודה, 3 דקות, בלי שמות:

1. קיבלתם פעם הודעה שהתבררה כלא נכונה? (כן / לא / לא בטוח)
2. מה ההבדל בין "הגלידה הזאת טעימה" לבין "הגלידה הזאת עולה 10 ₪"?
3. השלימו: לפני שאני מעביר הודעה, אני...

למורה: שאלה 1 אישית, לא מבקשים לפרט. שאלה 2: הראשון הוא דעה (טעם אישי), השני עובדה שאפשר לבדוק. את שאלה 3 אוספים לסיכום.

⏱️ מהלך השיעור דקה אחר דקה

דקות	מה עושים (ומה אומרים)
0-3	"שלום, אני המורה המחליף שלכם. היום נעשה חשבון שיפתיע אתכם." פתק כניסה.
3-10	המספר הגדול: מגלים את 1,024. מחשבים יחד על הלוח: תלמיד אחד שולח הודעה ל-2 חברים, כל אחד מהם ל-2 נוספים, וכן הלאה. ממלאים את הטבלה עד סיבוב 10.
10-16	מקריאים את הסיפור "הגלידה של יום שלישי". עוצרים אחרי "מאות ילדים חיכו ליד השער" ושואלים: "מי אשם?"

16-24	עובדה, דעה, שמועה: מסבירים בשלושה משפטים, ואז התלמידים ממיינים בקול את משפטי הדוגמה מהטבלה.
24-36	דף העבודה, לבד או בזוגות. מי שמסיים: משימה 6 (משכתבים הודעה).
36-40	בדיקה עצמית: המורה קוראת משפט, והתלמידים מראים באצבעות: 1 = עובדה, 2 = דעה, 3 = שמועה.
40-45	כרטיס יציאה וסיכום: שלוש השאלות לפני שמעבירים.

🔢 פתיחה: המספר הגדול

1,024

כותבים על הלוח 1,024 ושואלים: "מה המספר הזה קשור להודעה אחת ששלחתי?"

מחשבים יחד: אני שולח ל-2 חברים. כל אחד מהם שולח ל-2 (כבר 4), כל אחד מהם ל-2 (8), ואז 16, 32, 64, 128, 256, 512, ובסיבוב העשירי: 1,024 ילדים חדשים מקבלים את ההודעה באותו סיבוב. בסך הכול, יחד איתי, 2,047 ילדים. כל זה מהודעה אחת, ובלי שאף אחד שלח ליותר משניים.

📜 סיפור: הגלידה של יום שלישי (להקראה)

ביום שני בערב, עומר רצה להצחיק את חבר שלו גיל. הוא כתב לו: "מחר בהפסקה הגדולה מחלקים גלידה בחינם ליד השער! תעביר הלאה" ועוד פרצוף קורץ בסוף. הוא חשב שהקריצה מראה שזו בדיחה.

גיל לא שם לב לקריצה. הוא העביר את ההודעה לקבוצה של הכדורגל. משם היא עברה לקבוצה של הכיתה, ומשם לאחים, לבני דודים ולשכנים. בדרך מישהו הוסיף: "באישור המנהלת!", ומישהו אחר מחק את הקריצה.

ביום שלישי, בצלצול להפסקה הגדולה, מאות ילדים חיכו ליד השער. כמה ילדים מכיתה א' הביאו אפילו כפית.

המנהלת יצאה ושאלה מה קרה. אף אחד לא ידע מאיפה ההודעה הגיעה. "אבל כולם כתבו את זה!" אמרה ילדה אחת.

בערב עומר ראה את ההודעה שלו חוזרת אליו, הפעם עם "באישור המנהלת". הבטן שלו התכווצה. הוא הבין שבדיחה קטנה לחבר אחד הפכה לאכזבה של מאות ילדים.

למחרת עומר ניגש למנהלת וסיפר את האמת. היא לא כעסה כמו שחשש. היא ביקשה ממנו לעזור לה לכתוב לכל בית הספר הודעה חדשה: "לפני שמעבירים, שואלים שלוש שאלות."

שאלו: "מי אשם: עומר, גיל, או כל מי שהעביר? מה כל אחד מהם יכול היה לעשות אחרת?"

📊 עובדה, דעה או שמועה?

קוראים כל משפט בעמודה הראשונה, והכיתה מחליטה לאיזה סוג הוא שייך ואיך אפשר לבדוק.

משפט	סוג	איך יודעים?
ההפסקה הגדולה מתחילה ב-10:00.	עובדה	אפשר לבדוק במערכת השעות.
ההפסקה הגדולה קצרה מדי.	דעה	זו הרגשה. אחרים יכולים לחשוב אחרת.
שמעתי שמחר מבטלים את המבחן.	שמועה	אין מקור. צריך לשאול את המורה.
בכיתה שלנו יש 30 כיסאות.	עובדה	אפשר לספור.
כדורגל הוא הספורט הכי כיף.	דעה	טעם אישי.
כולם אומרים שהמורה החדש קשוח.	שמועה	"כולם אומרים" הוא לא מקור.

עובדה = אפשר לבדוק ולהוכיח. דעה = מה מישהו חושב או מרגיש. שמועה = מידע שעובר מאחד לשני בלי מקור ברור. שמועה יכולה להתברר כנכונה, ויכולה להתברר כשקר.

🤔 למה זה חשוב?

הודעה אחת יכולה להגיע לאלפי אנשים מהר מאוד, כמו שראינו בחשבון. ולכן לכל מי שמעביר יש חלק במה שקורה בסוף.

כשמבחינים בין עובדה, דעה ושמועה, פחות נופלים בבדיחות, בהפחדות ובהודעות שפוגעות באנשים. וזה נכון גם בגיל מבוגר.

💬 שאלות לדיון

1. למה גיל לא שם לב שזו בדיחה? מה קורה ל"טון" של הודעה כשהיא עוברת הלאה?
2. למה מישהו הוסיף "באישור המנהלת"? מה זה עשה להודעה?
3. האם שמועה תמיד לא נכונה?
4. מה ההבדל בין להעביר הודעה מצחיקה לבין להעביר הודעה על ילד אחר?

✅ בדיקה עצמית

המורה קוראת משפט, והתלמידים מרימים אצבעות: 1 = עובדה, 2 = דעה, 3 = שמועה.

1. "יש 7 ימים בשבוע."
2. "שבת הוא היום הכי טוב בשבוע."
3. "אומרים שבקיץ יבנו בריכה בבית הספר."

תשובות: 1 (עובדה), 2 (דעה), 3 (שמועה).

💡 טיפים מעשיים

- שלוש שאלות לפני שמעבירים: מי כתב את זה? איך הוא יודע? מה יקרה אם זה לא נכון?
- "כולם אומרים" ו"תעבירו לכולם!" הם סימני אזהרה.
- הודעה שפוגעת במישהו לא מעבירים, גם אם היא נכונה. מראים למבוגר.
- אם העברתם משהו לא נכון: כותבים שוב לאותם אנשים ומתקנים. זה אמיץ, לא מביך.

🎟️ כרטיס יציאה (3 דקות)

1. כתבו את שלוש השאלות ששואלים לפני שמעבירים הודעה.
2. כתבו דוגמה אחת לדעה.

🏁 סיכום

"גילינו שהודעה אחת יכולה להגיע ליותר מאלפיים ילדים בעשרה סיבובים בלבד. ולכן לפני שמעבירים, עוצרים ושואלים שלוש שאלות."

חוזרים לשאלה 3 בפתק הכניסה ומשווים: מה כתבתם בהתחלה, ומה הייתם כותבים עכשיו?

💡 הערות למורה המחליף

אל תבקשו מתלמידים לספר על הודעות פוגעניות שקיבלו על ילדים מהכיתה. אם עולה מקרה אמיתי, עצרו בעדינות והעבירו את הפרטים למחנכת.

החשבון של 1,024 הוא מודל: בחיים יש אנשים שמקבלים את אותה הודעה פעמיים, ויש שלא מעבירים. המסר לא משתנה: הודעות מתפשטות מהר.

השיעור לא מזכיר אפליקציה מסוימת, והוא מתאים גם לכיתה שבה לרוב התלמידים אין טלפון.

📝 בדף העבודה

פתק כניסה, טבלת ההכפלה עד 1,024, מיון 6 משפטים, שאלות על הסיפור ושכתוב של הודעה. כרטיס יציאה בתחתית. מחוון בעמוד השני.

מחוון למורה

מחוון: לשלוח או לעצור?

פתק כניסה: 1: תשובה אישית. 2: "טעימה" היא דעה, כי לכל אחד טעם אחר. "עולה 10 ₪" היא עובדה שאפשר לבדוק.

1. 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, 256, 512, 1,024.
2. א-ע, ב-ד, ג-ש, ד-ע, ה-ד, ו-ש.

3. ג.

4. נוסף "באישור המנהלת", והקריצה שהראתה שזו בדיחה נמחקה. מתקבל גם: ההודעה הגיעה לאנשים שעומר לא הכיר.

5. הוא סיפר את האמת למנהלת ועזר לכתוב הודעת תיקון. כל תשובה מנומקת מתקבלת (למשל: לא קל, כי הוא פחד שיכעסו עליו).

6. כל נוסח שמבהיר שזו בדיחה, או שמציין מקור אמיתי, או שלא מבקש "תעבירו לכולם". למשל: "זו בדיחה, אין גלידה מחר".

כרטיס יציאה: מי כתב? איך הוא יודע? מה יקרה אם זה לא נכון? כל משפט שמבטא טעם או הרגשה הוא דעה (למשל "שוקולד טעים יותר מוניל").